

Beata Stypułkowska

WYŻSZY INSTYTUT TEOLOGICZNY W CZĘSTOCHOWIE

Rady ewangeliczne w życiu dziewicy konsekrowanej

Niniejszy artykuł jest czwartym z kolei tekstem na temat indywidualnych form życia konsekrowanego¹. Porusza zagadnienie rad ewangelicznych w odniesieniu do specyfiki stanu dziewic. Rady ewangeliczne są omawiane w kontekście Kościoła partykularnego, do którego dziewica należy.

Źródłami dla tego artykułu są dokumenty kościelne ze szczególnym uwzględnieniem prawa kanonicznego oraz własne przemyślenia autorki, a jego celem jest wywołanie pytań odnośnie do rad ewangelicznych w życiu dziewic konsekrowanych, aby skłonić innych do podjęcia poszukiwań naukowych w tym zakresie.

Na samym początku zostanie poruszona kwestia określenia osób konsekrowanych i profesji rad ewangelicznych jako cechy ich charakteryzującej. Następnie uwaga zostanie skoncentrowana na specyfice dziewic konsekrowanych, które składają tylko jeden ślub, ślub czystości. Najpierw zostaną podane pewne uwagi dotyczące tego ślubu. W dalszej kolejności będzie mowa o dwóch radach ewangelicznych: ubóstwie i posłuszeństwie realizowanych w konkretach Kościoła diecezjalnego. Ubóstwo zostało powiązane z dobrami Kościoła i piątym przykazaniem kościelnym, natomiast posłuszeństwo, które odnosi się do Chrystusa, zostało powiązane z hierarchicznym ustrojem Kościoła oraz przykazaniem miłości i jest rozpatrywane jako posłuszeństwo słowu Bożemu i przełożonym w Kościele. Na samym końcu zostanie poruszone zagadnienie wolności i dobrowolności w stosowaniu rad ewangelicznych.

---

¹ B. Stypułkowska, *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 43 (2015), s. 117-145; B. Stypułkowska, *Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, „Analecta Cracoviensia” 48 (2016), s. 195-222; B. Stypułkowska, *Pustelnicy jako przedstawiciele indywidualnej formy życia konsekrowanego*, „Analecta Cracoviensia” 50 (2018) [w przygotowaniu].

1. Zagadnienia ogólne związane z osobami życia konsekrowanego²

Termin „konsekracja” (łac. *consecratio*, *-onis* – pobłogosławienie, poświęcenie³) oznacza uroczysty akt, przez który człowieka w szczególny sposób przeznaczają się dla Boga⁴. Potocznie życie konsekrowane bywa utożsamiane z życiem zakonnym⁵. Jednakże w Kościele istnieją różne formy życia konsekrowanego. Jan Paweł II w adhortacji posynodalnej *Vita consecrata* wymienia: instytuty zakonne oddane całkowicie kontemplacji, instytuty zakonne oddane dziełom apostołskim, tzw. czynne, instytuty świeckie, stowarzyszenia życia apostołskiego oraz stan dziewic poświęconych Bogu, pustelników i wdowy⁶. Te ostatnie formy zwykle się określać jako indywidualne formy życia konsekrowanego⁷.

Należy również wspomnieć o tym, że w szerszym znaczeniu wszyscy chrześcijanie są konsekrowani przez chrzest i bierzmowanie. Te sakramenty są wspólne wszystkim członkom Ludu Bożego. Szafarze pełniący posługę święceń oprócz tej konsekracji podstawowej otrzymują także konsekrację w sakramencie święceń, aby kontynuować w czasie posługę pasterską. Osoby konsekrowane otrzymują

2 Treści znajdujące się w drugim punkcie zostały już opublikowane w: B. Stypułkowska, *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, dz. cyt., s. 117–121, ale ze względu na tematykę niniejszego artykułu zdecydowano się je powtórzyć, dodając pewne uzupełnienia.

3 A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, s. 146.

4 G. O'Collins, E. G. Farrugia, *Związły słownik teologiczny*, przeł. J. Ożóg, Kraków 1993, s. 115. W haśle tym autorzy konsekrację odnoszą również do rzeczy, ale obecnie nie stosuje się już tego terminu w odniesieniu do rzeczy czy miejsc, lecz jedynie do osób. W Kodeksie prawa kanonicznego mowa jest o poświęceniu lub błogosławieństwie miejsc świętych, które przeznaczają się do kultu Bożego. Nie ma więc mowy o konsekracji kościoła, lecz o poświęceniu kościoła – KPK kan. 1208; J. Bakalarz, *Miejsca i czasy święte*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 3, Lublin 1986, s. 377.

5 <http://www.deon.pl/religia/wiara-i-spolnoczenstwo/art,50,konsekrowany-niekoniecznie-znaczy-zakonnny.html> (21.03.2015). Również papież Franciszek swój list apostołski skierował „do zakonnic i zakonników” – Franciszek, List apostołski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego *Świadkowie radości*, https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_letters/documents/papa-francesco_lettera-ap_20141121_lettera-consacрати.html (19.05.2015).

6 Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w świecie *Vita consecrata* [dalej: VC], nr 5–12.

7 Przy Komisji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego istnieje Podkomisja Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego – <http://www.ifzk.episkopat.pl/> (21.03.2015).

nową i specjalną konsekrację, aby gruntownie naśladować Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego⁸.

Życie konsekrowane w sensie ścisłym oznacza stałą formę poświęcenia się Bogu i Kościołowi realizowaną w instytutach życia konsekrowanego lub w sposób indywidualny (dziewice, pustelnicy, wdowy). Można wyróżnić elementy teologiczne i kanoniczne, które określają istotę życia konsekrowanego⁹. Do elementów teologicznych należą: całkowite oddanie się Bogu dla Jego uwielbienia, budowania Kościoła i zbawienia świata; pełniejsze naśladowanie Chrystusa pod działaniem Ducha Świętego; profesja rad ewangelicznych lub tylko ślub dziewictwa w odniesieniu do dziewic; dążenie do doskonałej miłości w służbie królestwa Bożego, szczególna łączność z Kościołem i jego tajemnicą przez miłość oraz publiczne świadectwo o eschatologicznym charakterze Kościoła¹⁰. Do elementów kanonicznych należą: stałość; erekcja przez kompetentną władzę, wolny wybór, obowiązek zachowania rad ewangelicznych na mocy złożonych ślubów lub innych więzów świętych oraz w odniesieniu do instytutów życia konsekrowanego – obowiązek przestrzegania prawa własnego¹¹. Inni mówią o czterech wymiarach życia konsekrowanego: ascetycznym, który oznacza oderwanie się od świata; mistycznym, który oznacza przyłgnięcie do Boga; apostołskim, który oznacza służbę Bogu; oraz prawnym, który oznacza instytucjonalną więź z Kościołem¹².

1.1. Profesja rad ewangelicznych jako cecha osób konsekrowanych

Profesja rad ewangelicznych jest jednym ze składników profesji zakonnej¹³. Rady ewangeliczne, które są wezwaniem do dobrowolnego podjęcia życia w czystości,

---

8 VC, nr 31; K. Dębowska, *Życie konsekrowane, jego istota i aktualna sytuacja w Polsce*, w: B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Warszawa 2002, s. 13; S. Szczepaniec, *Od konsekracji chrzcielnej do stanu życia konsekrowanego*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/konferencja_konsekracja_2015.pdf (03.04.2015).

9 M. Daniluk, *Życie konsekrowane*, w: M. Daniluk, *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma*, Lublin 2000, s. 402.

10 M. Daniluk, *Życie konsekrowane*, dz. cyt., s. 402.

11 M. Daniluk, *Życie konsekrowane*, dz. cyt., s. 402.

12 T. Paszkowska, *Konsekracja*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 430–431.

13 M. Daniluk, *Profesja zakonna*, w: *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego...*, dz. cyt., s. 302.

ubóstwie i posłuszeństwie, podejmowane na mocy ślubów zakonnych podczas profesji zakonnej konstytuują stan zakonny¹⁴. Rady ewangeliczne bywają ukazywane jako cecha charakterystyczna osób konsekrowanych i w sensie kanonicznym decydują o statusie życia konsekrowanego¹⁵.

Jan Paweł II w adhortacji *Vita consecrata* zwraca uwagę na to, że życie konsekrowane, głęboko zakorzenione w przykładzie i w nauczaniu Chrystusa dzięki profesji rad ewangelicznych sprawia, że charakterystyczne przymioty Jezusa – dziewictwo, ubóstwo i posłuszeństwo – stają się „widzialne” w świecie¹⁶. Dalej papież pisze, że osoby konsekrowane zobowiązane są do naśladowania – przez praktykę celibatu, ubóstwa i posłuszeństwa – tej formy życia, jaką sam Jezus przyjął i dał za wzór uczniom¹⁷.

Doktryna rad ewangelicznych rozwijała się powoli. W pierwotnym cenobityzmie chrześcijańskim przeżywanie wskazań ewangelicznych nie było sformalizowane i sprowadzone do składania profesji poprzez zachowywanie ślubów posłuszeństwa, czystości i ubóstwa¹⁸. Teoria trzech ślubów – ubóstwa, czystości i posłuszeństwa – została usystematyzowana jedynie w Kościele łacińskim, poczynając od XI wieku¹⁹. Inni przesuwają trzy rady ewangeliczne na wiek XII. Wyrażają zdanie, że formalne wprowadzenie klasycznych dla chrześcijaństwa zachodniego trzech ślubów zakonnych (posłuszeństwa, czystości i ubóstwa), miało miejsce po raz pierwszy dopiero w Regule Zakonu Trójcy Przenajświętszej (trynitarzy) w 1198 roku²⁰. Komentatorzy Reguły św. Benedykta podają, że pojęcie trzech odrębnych ślubów dojrzało dopiero w XIII wieku pod wpływem ówczesnej myśli teologicznej. Poczynając od tego okresu, zakonnicy ślubują na ogół zachowanie trzech rad ewangelicznych: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, a śluby te stanowią trzy od-

14 M. Daniluk, *Profesja zakonna*, dz. cyt., s. 315.

15 O. Leonello Leidi, *Tożsamość indywidualnych form życia konsekrowanego w Kościele*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/symposium2015_konf-1.pdf(08.12.2015).

16 VC, nr 1.

17 VC, nr 31

18 D. Kasprzak, *Koncepcja dobrowolnego ubóstwa w pismach monastycznych św. Augustyna*, „Vox Patrum” 33 (2013) 60, s. 165.

19 V. Desprez, *Początki monastycyzmu. Tom 1. Dzieje monastycyzmu chrześcijańskiego do Soboru Efeskiego (431)*, przekł. J. Dembska, Kraków 1999, s. 133.

20 D. Kasprzak, *Kwestia bogactwa i ubóstwa w Kościele imperialnym na Zachodzie w IV i V wieku*, „Vox Patrum” 31 (2011) 56, s. 511. Artykuł dostępny: <http://www.voxpatrum.pl/pdfy/Vox56/Kasprzak.pdf> (25.03.2015); D. Kasprzak, *Koncepcja dobrowolnego ubóstwa w pismach monastycznych św. Augustyna*, dz. cyt., s. 165.

rębne zobowiązania, pociągające za sobą także odrębne skutki prawne. Starożytni mnisi przyrzekali po prostu życie monastyczne w określonym klasztorze²¹. Reguła św. Benedykta stanowi, że ten, kto ma być przyjęty do klasztoru, „w oratorium w obecności wszystkich złoży przyrzeczenie stałości, zachowania obyczajów monastycznych i posłuszeństwa”²². W obyczajach monastycznych późniejsza tradycja mieściła zarówno ubóstwo, jak i czystość, uwydatnione w nowszych zakonach²³, jednakże nie jest to wyraźnie w Regule określone. Obecnie benedyktyni składają śluby, stosując dosłownie wymagania Reguły²⁴.

Monastycyzm wschodni jeszcze dzisiaj swoją profesję traktuje nie tyle jako wyraz specjalnych ślubów, ile poświęcenie całego istnienia Ojcu przez Syna w Duchu²⁵. Niektórzy jednak omawiają go w kontekście trzech rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa²⁶.

Warto zwrócić uwagę na to, że składanie trzech ślubów: posłuszeństwa, czystości i ubóstwa ściśle związane jest z profesją zakonną. Śluby te regulują wewnętrzne życie wspólnoty i pociągają za sobą odrębne skutki prawne. Instytuty świeckie na wzór zakonów przyjęły profesję rad ewangelicznych, jednakże w odniesieniu do ubóstwa nie pociąga to za sobą skutków prawnych. W praktyce realizacja ślubu ubóstwa polega na tym, że przełożeni mają wgląd w wydatki członka instytutu i nie może on w pełni samodzielnie i niezależnie dysponować swoim majątkiem. Ślub ubóstwa w tym przypadku związany jest ściśle ze ślubem posłuszeństwa.

1.2. Indywidualne formy życia konsekrowanego a profesja rad ewangelicznych

Nie we wszystkich formach życia konsekrowanego praktykowanie czystości, ubóstwa i posłuszeństwa dokonuje się w ten sam sposób. Indywidualne formy życia konsekrowanego wymagają w tej kwestii pewnych uściśleń w celu wyjaśnienia specyfiki ich życia oraz odróżnienia form indywidualnych od form wspólnotowych

21 Święty Benedykt z Nursji, *Reguła*, Święty Grzegorz Wielki, *Dialogi. Księga druga*, tłum. A. Świerdkówna, Kraków-Tyniec 1994, s. 215.

22 *Reguła* 58, 17.

23 P. Sczaniecki, *Święty Benedykt*, Kraków-Tyniec 2000, s. 67.

24 P. Sczaniecki, *Święty Benedykt*, dz. cyt., s. 67.

25 V. Desprez, *Początki monastycyzmu...*, dz. cyt., s. 133.

26 P. Evdokimov, *Wieki życia duchowego. Od ojców pustyni do naszych czasów*, przeł. M. Tarnowska, Kraków 1996, s. 169-177.

realizujących się w zgromadzeniach zakonnych czy instytutach świeckich życia konsekrowanego.

Jedynie wobec pustelników kodeks prawa kanonicznego wyraźnie stwierdza, że mają się oni zobowiązać publicznie wobec biskupa diecezjalnego do praktykowania trzech rad ewangelicznych²⁷. W odniesieniu do dziewic w kodeksie prawa kanonicznego nie ma takiego wskazania, a wdowy w ogóle w kodeksie nie są wymienione.

Dziewice zobowiązują się „gruntowniejszego naśladowania Chrystusa”²⁸. W tym wyrażeniu mieszczą się również trzy rady ewangeliczne, niektórzy wyraźnie mówią o zobowiązaniu²⁹, ale nie jest to wprost określone. Również w modlitwie konsekracyjnej odmawianej przez biskupa nad dziewicami żyjącymi w świecie nie ma niczego typowego dla życia zakonnego, a więc życia we wspólnocie, ubóstwa i posłuszeństwa³⁰.

W znaczeniu ścisłym, kanonicznym, dziewice konsekrowane nie mogą zaliczać się do kategorii życia konsekrowanego, z racji tego, że nie podejmują wyraźnie rad ewangelicznych czystości, ubóstwa i posłuszeństwa poprzez śluby lub inne święte więzy, to jednak niezaprzeczalny jest fakt, iż odzwierciedla się w nich prawdziwa i nowa konsekracja, różna od konsekracji chrzcielnej³¹.

Jeżeli życie konsekrowane ściśle ma wiązać się z profesją trzech rad ewangelicznych, jak w sensie prawnym mówi o tym kan. 573 KPK³², to należałoby się zastanowić nad określeniem „indywidualne formy życia konsekrowanego” w odniesieniu do dziewic i wdów³³. Jest to na pewno życie poświęcone Bogu. W przypadku dziewic

27 KPK, kan. 603, § 2.

28 KPK, kan. 604, § 1.

29 S. Kościuk, *Współczesne znaki czasu a nowe formy realizacji życia konsekrowanego w Polsce. Formy zakonne, stowarzyszeniowe, indywidualne*, Sandomierz 2006, s. 244.

30 Por. Pontyfikat Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2001, nr 24; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Studium liturgiczno-teologiczne*, Włocławek 1997, s. 279.

31 O. Leonello Leidi, *Tożsamość indywidualnych form życia konsekrowanego w Kościele*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/sympozjum2015_konf-1.pdf (08.12.2015).

32 Kanon ten brzmi następująco: „Życie konsekrowane przez profesję rad ewangelicznych jest trwałą formą życia, w której wierni pod działaniem Ducha Świętego naśladowując dokładniej Chrystusa, oddają się całkowicie umiłowanemu nade wszystko Bogu, ażeby – poświęceni z nowego i szczególnego tytułu dla chwały Boga, budowania Kościoła i zbawienia świata – osiągnąć doskonałą miłość w służbie Królestwa Bożego i stawszy się w Kościele wyraźnym znakiem, zapowiadać niebieską chwałę” – kan. 573 § 1 KPK.

33 W komentarzu do kan. 573 podano, że kanon ten obejmuje wszystkie elementy, które definiują życie konsekrowane, identyfikują je i odróżniają od wszystkich innych form życia konsekrowanego,

istnieje liturgiczny obrzęd konsekracji. Pojęcie konsekracji jest jednak pojęciem szerszym niż życie konsekrowane, o czym była mowa wyżej. Możliwe jest pewnie uzupełnienie kanonu 573 o stosowny paragraf, uwzględniający inne formy życia konsekrowanego, nieoparte na profesji trzech rad ewangelicznych. Dziewice i wdowy konsekrowane można uważać za osoby konsekrowane w znaczeniu szerszym³⁴. Warto jednak znać inne opinie. W komentarzu do prawa kanonicznego można też przeczytać, że stan dziewic jest kanonicznie zatwierdzoną formą życia konsekrowanego³⁵. Używając terminu stan (*ordo*), prawodawca wyraża szacunek i uznanie dla tej formy życia w Kościele, która podkreśla życie w czystości³⁶. Podkreślenie, że chodzi o stan, zakłada pewien zorganizowany, w przeciwieństwie do pustelniczego, sposób życia, którego dotąd nie określano tym terminem³⁷. Poza tym chodzi o dziewice, czyli o osoby, które nigdy nie zawierały małżeństwa ani nie żyły publicznie w sposób przeciwny czystości³⁸.

2. Ślub czystości, rady ubóstwa i posłuszeństwa w odniesieniu do dziewicy konsekrowanej

Kodeks prawa kanonicznego w następujący sposób określa specyfikę stanu dziewic: „Do wspomnianych form życia konsekrowanego dochodzi stan dziewic, które – wyrażając święty zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa – są Bogu poświęcone przez biskupa diecezjalnego według zatwierdzonego obrzędu liturgicznego,

---

wynikających z przyjęcia chrztu albo święceń. Zrównywanie życia konsekrowanego opartego na publicznej profesji rad ewangelicznych z życiem konsekrowanym opartym na przyjęciu chrztu jest błędną opinią. Nowa konsekracja realizuje się dzięki dwóm istotnym czynnikom: formalnej profesji trzech rad ewangelicznych: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa oraz podjęciu tego obowiązku poprzez śluby lub inne święte więzy, np. przysięgi, przyrzeczenia; T. Rincón-Pérez, *Komentarz do kan. 573*, w: Uniwersytet Nawarry w Pampelunie, Wydział Prawa Kanonicznego, *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, s. 482.

34 W. Przygoda, *Apostolstwo osób konsekrowanych*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, Lublin 2006, s. 67.

35 B. W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Księga II: Lud Boży. Część III: Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Lublin 1990, s. 42.

36 A. Chrapkowski, J. Krzywda, J. Wroceński, B.W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, Tom II/2, Księga II: Lud Boży. Część III: Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, red. nauk. J. Krukowski, Poznań 2006, s. 37.

37 B. W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, dz. cyt., s. 42.

38 *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, nr 4a, 5a.

zostają zaślubione mistycznie Chrystusowi, Synowi Bożemu, i przeznaczone na służbę Kościołowi³⁹. W kanonie tym wyraźnie jest mowa o zaślubieniu mistycznym Chrystusowi oraz przeznaczeniu na służbę Kościołowi przez zatwierdzony obrzęd liturgiczny. W *Obrzędach konsekracji dziewic* jest wyznaczony moment na odnowienie postanowienia życia w czystości⁴⁰, można więc mówić o ślubie czystości, który ma charakter publiczny. Służbę Kościołowi należy rozpatrywać indywidualnie dla każdej dziewicy. Z pewnością obowiązuje ją zachowywanie rad ewangelicznych, jak wszystkich wiernych Kościoła, a ze względu na wyraźne przeznaczenie jej na służbę Kościołowi – w większym stopniu niż innych wiernych świeckich. Chociaż nie jest to usankcjonowane żadnymi przepisami, refleksja nad tym powinna zostać podjęta.

W odniesieniu do dziewicy konsekrowanej można zatem mówić o ślubie czystości oraz o radach ewangelicznych: ubóstwa i posłuszeństwa.

2.1. Ślub czystości

Czytając biblijne słowa o opuszczeniu przez mężczyznę ojca i matki, aby złączyć się ze swoją żoną tak ściśle, by stać się z nią jednym ciałem⁴¹, można przypuszczać, że każdy człowiek w sposób naturalny powołany jest do tego, by żyć w małżeństwie i tworzyć rodzinę. Jednakże kapłani⁴² i osoby konsekrowane wybierają życie w celibacie, aby w wolności od więzi rodzinnych wejść w głębszą więź z Bogiem i kochać Go sercem niepodzielnym. W przypadku dziewic konsekrowanych widać to bardzo wyraźnie. Przez liturgiczny obrzęd zostają one zaślubione Jezusowi Chrystusowi i stają się znakiem Kościoła – oblubienicy Chrystusa. Jest to akt publiczny.

Ślub czystości wpływa na relację między dziewicą a Chrystusem – Oblubieńcem. Tworzy się nowa więź, która rozwija się podczas osobistej modlitwy dziewicy, najczęściej prywatnej. To sam Chrystus przyjmuje ślub czystości, ma wgląd w duszę dziewicy i widzi jej serce. W obrzędzie konsekracji dziewic, tuż przed modlitwą konsekracyjną, występuje moment, w którym dziewica w sposób publiczny odna-

39 KPK, kan. 604 § 1.

40 *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 22–23. Na ten temat zob. K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 196–200.

41 Rdz 2, 24.

42 Duchowni dzięki celibatowi mogą niepodzielnym sercem łatwiej złączyć się z Chrystusem – KPK, kan. 277 § 1.

wia przyrzeczenie zachowania czystości⁴³. Kontekst prawny konsekracji dziewicy różni się od kontekstu prawnego profesji zakonnej. Wyrażne sformułowanie ślubu podczas liturgii nie jest obowiązkowe⁴⁴. Ustawodawca liturgiczny chciał zaznaczyć, że podobnie jak w starożytności, tak i dziś, aby dziewica mogła otrzymać konsekrację z rąk biskupa, wystarczy, że złoży ślub czystości na sposób prywatny, czyli w swoim sercu, i objawi go podczas duszpasterskiej rozmowy z biskupem⁴⁵. W czasie liturgii dziewica odnawia przyrzeczenie. Ślub czystości jest złożony wcześniej, w jej sercu, przed Bogiem. W czasie konsekracji ślub czystości nabiera charakteru publicznego. W modlitwie konsekracyjnej występują następujące słowa: „Niech (wróg) nie odbierze im chwały czystości, wkradając się do duszy przez bramę niedbalstwa i skłaniając dziewice do niewierności złożonym przyrzeczeniom”⁴⁶. Ślub czystości został przeciwstawiony niewierności, do której prowadzi niedbalstwo. W internetowym słowniku synonimów podanych jest kilkadziesiąt wyrazów oddających znaczenie słowa „niedbalstwo”⁴⁷. W formacji dziewicy warto zwrócić uwagę na ten aspekt.

Wydaje się, że już przed pierwszym zgłoszeniem się do biskupa z prośbą o konsekrację dziewica winna podjąć życiową decyzję o przynależeniu do Boga w życiu konsekrowanym i złożyć Bogu ślub czystości w indywidualnej modlitwie, który będzie miał charakter ślubu prywatnego. Rozważanie tego kroku winno dokonywać się z pomocą spowiednika. Formacja kandydatek powinna mieć charakter indywidualny i dotyczyć więzi z Chrystusem. Ważne jest uwrażliwienie kandydatki na to, by samodzielnie dbała o swój rozwój duchowy. Organizowanie regularnych, częstych spotkań formacyjnych może przyzwyczaić kandydatkę do tego, że ktoś inny jest odpowiedzialny za jej formację, a nie ona sama.

Może się zdarzyć, że jakaś kandydatka nie zostanie dopuszczona do konsekracji. Powodem może być choroba psychiczna. W materiałach pomocniczych dla stanu dziewicy podano, że choroba i zaburzenia psychiczne kandydatki, w tym również

43 *Obrzędy konsekracji dziewicy*, dz. cyt., nr 22–23.

44 „Jeżeli okoliczności za tym przemawiają, dziewice przez ręce biskupa ofiarują Bogu swoje postanowienie, np. w ten sposób: dziewice pojedynczo podchodzą do biskupa i kłękają, następnie złożone ręce kładą w dłonie biskupa i mówią: Ojcze, przyjmij postanowienie życia w doskonałej czystości i naśladowania Chrystusa, które z Bożą pomocą odnawiam wobec ciebie i świętego ludu Bożego” – *Obrzędy konsekracji dziewicy*, dz. cyt., nr 22.

45 K. Konecki, *Konsekracja dziewicy w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 196–197.

46 *Obrzędy konsekracji dziewicy*, dz. cyt., nr 64.

47 <http://synonim.net/synonim/niedbalstwo> (03.04.2017).

depresja, stanowią przeszkodę do podjęcia formacji i do konsekracji⁴⁸. Należy zwrócić uwagę, że choroby psychiczne mają różny przebieg i choć utrudniają życie osobiste, nie wykluczają życia poświęconego Bogu. Dziewice konsekrowane nie są powołane do określonych zadań w Kościele, jak w przypadku prezbiterów, dlatego też istnieje większa elastyczność w dopuszczeniu ich do realizacji życia konsekrowanego. Kandydatka, która otrzymuje opiekę w domu rodzinnym, może żyć ślubem czystości, a jednocześnie z przyczyn natury psychicznej może nie być zdolna do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich⁴⁹ i nie będzie mogła przyjąć sakramentu małżeństwa. Oczywiście przeszkody uniemożliwiające założenie rodziny nie są powodem do przyjęcia konsekracji. Sprawa taka wymaga zawsze rozeznania. Ostatecznie wszystko ocenia Chrystus i On sam doskonale wie, kto przyłączył się do Niego, kochając Go sercem niepodzielnym. Zatem osoba, która nie zostanie dopuszczona do konsekracji i nie zostanie przez liturgiczny obrzęd zaślubiona Chrystusowi – Oblubieńcowi, a tym samym nie zostanie włączona do stanu dziewic i nie złoży publicznie ślubu czystości, może nadal żyć radą czystości ewangelicznej i pogłębiać swoją więź z Chrystusem, korzystając z kierownictwa duchowego. Odpowiedzialny za formację kandydatek winien być wrażliwy na tę kwestię i we właściwy sposób ukierunkować taką osobę.

Niektórzy mają wątpliwości w odniesieniu do kobiet, które zostały zwolnione ze ślubów wieczystych złożonych w zgromadzeniu, a pragną przyjąć konsekrację dziewic. Nie ma w odniesieniu do tego przeciwwskazań⁵⁰. Wydaje się nawet czymś naturalnym, że osoba, która przez wiele lat żyła ślubem czystości złożonym Bogu, chce odnowić to przyrzeczenie. Z zakonu kobiety odchodzą prawdopodobnie ze względu na ślub posłuszeństwa, którego dziewica konsekrowana nie składa. Trudności, jakich może doświadczać była siostra zakonna, dotyczą raczej spraw materialnych, konieczności samodzielnego dbania o własną formację duchową i braku wspólnoty, bowiem dziewice konsekrowane w diecezji, mimo że się znają, prowadzą swoje życie poświęcone Bogu w sposób indywidualny. Dlatego kandydatka do stanu dziewic musi sobie uświadomić te trudności, aby potem nie

---

48 Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/2.1-ov-materiały_pomocnicze.pdf (01.07.2017).

49 KPK, kan. 1095 § 3.

50 Spotkanie Podkomisji KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, 19 czerwca 2017 r. we Wrocławiu, http://www.ifzk.episkopat.pl/o6_2017.php (08.09.2017).

przeżywać frustracji. To, co dotyczy samego ślubu czystości, nie budzi wątpliwości. Przez swój wiek i dotychczasowy tryb życia osoby te dają poręczenie, że wytrwają w życiu czystym oraz poświęconym służbie Kościołowi i bliźnim⁵¹.

2.2. Rada ubóstwa

Dziewica sama musi zapewnić sobie mieszkanie (osobno lub z rodziną), stałe źródło utrzymania i świadczenia społeczne⁵². To zdaje się sugerować, że dziewczyna również musi zabezpieczyć się na przyszłość, kiedy już nie będzie mogła pracować. Wezwanie Chrystusa: „Idź, sprzedaj wszystko, co masz i rozdaj ubogim, potem przyjdź i chodź za Mną” (Mt 19, 21)⁵³, dotyczy raczej osób żyjących w zgromadzeniach zakonnych, które osobiście nie posiadają niczego, ale w zakonie mają utrzymanie i zabezpieczenie do końca życia.

Księża powinni być świadomi specyfiki stanu dziewczyc, która polega na tym, że dziewczycy konsekrowane nie składają tradycyjnych ślubów zakonnych, tylko jeden ślub czystości. Jest to ważne z tego względu, że księża są dla dziewczyc przełożonymi, spowiednikami i kierownikami duchowymi. Może się zdarzyć sytuacja, że dziewczyna zatrudniona w instytucji kościelnej nie będzie otrzymywała całej pensji i będzie wynagradzana poniżej najniższych ustawowo zarobków w kraju, a jej przełożeni nie będą się tym przejmować, ponieważ będą uważać, że i tak jest zobowiązana do ubóstwa. Nawet gdyby była zobowiązana do ubóstwa, byłoby to oczywiście sytuacją nieprawidłową⁵⁴. Ponadto w zakresie duchowym kapłani mogą sugerować, że dziewczyna zobowiązana jest do większego wyrzeczenia w sprawach materialnych, niż ich samych to dotyczy. Dziewcy mają prawo do rozwiązywania swoich kwestii materialnych na takiej samej zasadzie jak księża diecezjalni. Tak jak księża mają prawo do kupienia takiego samochodu, na jaki je stać, i wyposażenia mieszkania w takim standardzie, jaki wybiorą. Nie muszą nikogo pytać, w jaki sposób wydawać pieniądze, nawet przy większych inwestycjach, co jest obowiązkiem członkiń instytutów świeckich, na mocy ślubu posłuszeństwa.

---

51 *Obrzędy konsekracji dziewczyc*, dz. cyt., nr 5.

52 Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (03.07.2017).

53 Mk 10, 21; Łk 18, 22.

54 KPK, kan. 1286 § 1–2.

Na pewno w tym kontekście należy rozważyć pokutę, która jest wymieniona na pierwszym miejscu wśród obowiązków dziewicy⁵⁵. Do pokuty wezwany jest każdy chrześcijanin. Pokuta powinna leżeć nie tylko u podstaw formacji duchowej, ale winna być programem i streszczeniem całego życia chrześcijańskiego⁵⁶. Do tradycyjnych dzieł pokutnych należą: post, modlitwa i jałmużna. W tych słowach streszcza się ascetyczny styl życia. Był on zalecany przez Kościół publicznym pokutnikom w okresie ekspiacji, a teraz może być naśladowany przez osoby pragnące prowadzić bardziej intensywne życie religijne⁵⁷. W takim stylu życia przewodnią rolę odgrywają mnisi i mniszki od pierwszych wieków chrześcijaństwa. Gdy chodzi o dziewice żyjące w świecie, obowiązek pokuty domaga się umiarkowania w odniesieniu do standardu życia i na pewno czymś nieprawidłowym byłoby, gdyby dziewica żyła w zbytnim luksusie.

2.2.1. Status materialny dziewicy konsekrowanej

Status materialny dziewic może się znacznie różnić ze względu na wykonywany zawód i pracę. Dziewice zatrudnione w instytucjach kościelnych najczęściej otrzymują najniższą ustawową pensję. Dziewice pracujące w instytucjach świeckich lub prowadzące własną działalność gospodarczą mogą cieszyć się wyższym wynagrodzeniem.

Te, które mają dobrą pracę i wysokie wynagrodzenie, mogą należeć do grupy „pobożnych i wpływowych kobiet”⁵⁸ w Kościele. Wpływ na różne inicjatywy ma ten, kto potrafi zapewnić im finanse. Taką czynną rolę w Kościele mogą odgrywać dziewczęta, które nie mają wykształcenia teologicznego i nie mogą włączyć się w głoszenie słowa Bożego⁵⁹, ale mogą decydować o różnych dziełach apostołskich

55 Do głównych obowiązków dziewic należą pokuta, dzieła miłosierdzia, apostołstwo i gorliwa modlitwa – zob. *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 2. Wymienienie pokuty, a nie gorliwej modlitwy na pierwszym miejscu może budzić pewne zdziwienie, ale należy to rozważyć.

56 M. Chmielewski, *Pokuta*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, dz. cyt., s. 649.

57 J. Daniélou, H. I. Marrou, *Historia Kościoła*, t. 1: *Od początków do roku 600*, przeł. M. Tarnowska, Warszawa 1984, s. 238.

58 Por. Dz 13, 50.

59 Aby mieć swój udział w wykonywaniu apostołatu przez głoszenie nauki, świecki ma obowiązek poznać tę naukę w sposób dostosowany do jego możliwości i zajmowanej pozycji – KPK, kan. 229 § 1. By nauczać religii w szkole, co jest przykładem głoszenia słowa Bożego, świecki musi posiadać misję kanoniczną, którą można otrzymać tylko po studiach teologicznych.

i charytatywnych⁶⁰, na wzór kobiet z Ewangelii, które usługiwały Chrystusowi i Dwunastu ze swego mienia⁶¹.

2.2.2. Obowiązek materialnego wspierania Kościoła

Piąte przykazanie kościelne brzmi następująco: „Troszczyć się o potrzeby wspólnoty Kościoła”⁶². W przykazaniu tym nie ma wyraźnego sformułowania, że chodzi o materialne wspieranie dzieł kościelnych, a biskupi nie podali wykładni tego przykazania. Jednakże wydaje się wskazane rozumienie tego przykazania w powiązaniu z kan. 222 § 1 KPK⁶³, który mówi o obowiązku wszystkich wiernych: „zarządzić potrzebom Kościoła, aby posiadał środki konieczne do sprawowania kultu Bożego, prowadzenia działalności apostolskiej i charytatywnej, a także do tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania szafarzy”⁶⁴. Ponieważ kanon ten dotyczy wszystkich wiernych, należy przyjąć, że obowiązek ten spoczywa zarówno na duchownych, jak i świeckich, również na pracownikach kościelnych. Dalej w kodeksie prawa kanonicznego jest mowa o tym, że posiadanie dóbr doczesnych przez Kościół ma na celu „organizowanie kultu Bożego, zapewnienie godziwego utrzymania duchowieństwa oraz innych pracowników kościelnych, prowadzenie dzieł apostołatu i miłości, zwłaszcza wobec biednych”⁶⁵.

Komentatorzy prawa kanonicznego podają przykłady, w jaki sposób wierni mogą zadośćuczynić obowiązkowi materialnego wspierania Kościoła. Wierni mogą składać ofiary z okazji posług religijnych, ofiary mszalne, udzielać jałmużny, czynić zapisy testamentowe, uczestniczyć w zbiórkach na określone cele para-

---

60 KPK, kan. 216: „Wszyscy wierni, którzy uczestniczą w misji Kościoła, mają prawo, by przez własne inicjatywy, każdy zgodnie ze swoim stanem i pozycją, popierali lub podtrzymywali apostołską działalność. Żadna jednak inicjatywa nie może sobie przypisywać miana katolickiej, jeśli nie otrzyma zgody kompetentnej władzy kościelnej”.

61 Łk 8, 1-3; Mk 15, 40-41; Mt 27, 55-56.

62 Załącznik do Uchwały 15/364/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2014 r. w sprawie zatwierdzenia IV przykazania kościelnego i promulgacji jednolitego tekstu przykazań kościelnych po ich nowelizacji wraz z wykładnią, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/listy-pasterskie-episkopatu/87-nowe-brzmienie-pieciu-przykazan-kościelnych> (28.08.2017).

63 Tak sugeruje J. Krukowski, *Komentarz do kan. 222*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, *Księga II. Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 40-41.

64 KPK, kan. 222 § 1.

65 KPK, kan. 1254 § 2.

fialne, diecezjalne lub ponaddiecezjalne⁶⁶. Można dodać, że również wtedy, gdy wykonują określoną pracę na rzecz Kościoła bez zapłaty, wspierają go tym samym materialnie, gdyż nie uszczuplają jego zasobów. W tym przypadku sytuacja jest jednak delikatna, gdyż wierny może przyzwyczaić swoich przełożonych do tego, że pracuje za darmo, i gdy zmieni się jego położenie materialne, trudno mu będzie upomnieć się o zapłatę. Dlatego taki stan rzeczy może dotyczyć określonego, jednorazowego dzieła.

W dalszej części kanonu 222 mowa jest o dotyczącym wszystkich wiernych obowiązku popierania sprawiedliwości społecznej i udzielania pomocy biednym z własnych dochodów⁶⁷. O biednych była mowa także w kanonie 1254 § 2. Można powiedzieć, że biedni są „dobrami kościelnymi”, o które należy dbać. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi przez wiernych może być realizowane w sposób indywidualny lub zorganizowany, np. przez Caritas⁶⁸. Wydaje się, że przekazywanie jednego procenta podatku dochodowego może być minimalnym wymogiem wypełniającym ten obowiązek.

Obowiązek materialnego wspierania Kościoła dotyczy dziewięć konsekrowanych na tej samej zasadzie co innych wiernych świeckich⁶⁹.

2.2.3. Refleksje na temat pieniędzy

Kodeks prawa kanonicznego mówi wyraźnie o obowiązku troszczenia się o potrzeby Kościoła, aby miał konieczne środki do sprawowania kultu i prowadzenia swojej działalności. Komentarze do prawa kanonicznego podają przykłady, które nie obciążają zbyt budżetu domowego (jałmużna, zapis testamentowy, świadczanie spontaniczne) lub są rzadkie (ofiary z okazji posług religijnych). Jednakże w kontekście rady ubóstwa należy zastanowić się nad własnymi finansami i współodpowiedzialnością za realizację misji Kościoła. Rada ubóstwa polega na nieprzywiązywaniu się do dóbr materialnych i traktowania swoich pieniędzy, jakby do

---

66 J. Krukowski, *Komentarz do kan. 222*, dz. cyt., s. 40; T. Pawluk, *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Tom II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcenie*, Olsztyn 1986, s. 43.

67 KPK, kan. 222 § 2.

68 J. Krukowski, *Komentarz do kan. 222*, dz. cyt., s. 41.

69 Ze spojrzeniem wiernego świeckiego na piąte przykazanie kościelne można się zapoznać w: 36 i 6 sposobów na to, jak uniknąć życiowej gorączki, czyli Katechizm według Szymona Hołowni, Warszawa 2016, s. 134-139.

nas nie należały. Pieniądze, którymi dysponuje dziewica, mogą należeć do trzech kategorii: pieniędzy kościelnych, pieniędzy świeckich i pieniędzy rodzinnych.

Dziewice zatrudnione w instytucjach kościelnych są wynagradzane za swoją pracę z pieniędzy kościelnych, które powinny zapewnić im utrzymanie. Pieniądze, których dziewica nie wykorzystuje, mogą być przez nią odkładane na zabezpieczenie przyszłości. Dziewica troszczy się o potrzeby Kościoła głównie przez swoją pracę i wydaje się, że niekoniecznie musi dodatkowo w jakiś znaczący sposób wspierać materialnie dzieła kościelne. Na pewno może to robić w stopniu minimalnym, gdy nie otrzymuje pełnego wynagrodzenia. Jednakże jej pieniądze są pieniędzmi kościelnymi, pochodzącymi głównie z ofiar wiernych⁷⁰, i dziewica winna rozważać, na co je wydaje. To, co zostanie po jej śmierci, powinno wrócić do Kościoła na mocy testamentu. Uwagi dotyczące pieniędzy kościelnych nie zawsze odnoszą się do dziewic żyjących z rodziną, które wprawdzie pracują w instytucjach kościelnych i otrzymują kościelne pieniądze, ale mieszkają w rodzinach i ich majątek jest rodzinny, pieniądze stają się przez to rodzinne.

Dziewice zatrudnione w instytucjach świeckich za swoją pracę otrzymują pieniądze świeckie. Do tych dziewcząt należy również zaliczyć nauczycielki religii, bo mimo że są pracownikami Kościoła i są posłane z misją kanoniczną do szkoły, swoje wynagrodzenie otrzymują z pieniędzy świeckich i pracują w środowisku świeckim. Ich pensje są takie same jak innych nauczycieli w zależności od awansu zawodowego i znacznie przewyższają pensje kościelne. Dziewice te winny rozważyć, czy swoich świeckich pieniędzy nie warto włączyć w obieg kościelny. W parafiach dziewice – katechetki nie mogą być traktowane inaczej niż inni katecheci świeccy i gdy podejmują swoją posługę, powinny być za nią wynagradzane. Nieprawidłowa byłaby sytuacja, gdyby za głoszenie słowa Bożego księża otrzymywali wynagrodzenie, a wierni świeccy nie. W każdej parafii muszą się na to znaleźć środki.

---

⁷⁰ Niektóre instytucje kościelne funkcjonują podobnie do instytucji świeckich. Są to wydawnictwa, redakcje, rozgłośnie, szkoły, domy opieki i inne. Ich finanse pochodzą często z uzyskanego zysku czy z dotacji państwowych, przysługujących im tak jak innym świeckim instytucjom, mogą to być instytucje o charakterze ogólnopolskim, nie tylko diecezjalnym. W ich funkcjonowaniu liczy się prawo pracy, rozporządzenia, regulamin dotyczący wynagrodzeń. Ich działalność realizuje określone zadania związane z apostołstwem, nauczaniem i wychowaniem, opieką społeczną, ale niekiedy atmosfera pracy daleka jest od środowiska parafialnego, w którym dominują liturgia i modlitwa, co może być pewnym dyskomfortem dla dziewicy.

2.3. Rada posłuszeństwa

Rada posłuszeństwa dotyczy bycia posłusznym Chrystusowi. Jego wola wyrażona jest przez słowo Boże i przełożonych w Kościele. Wierność słowu Bożemu może niekiedy stanąć w konflikcie z posłuszeństwem przełożonemu. Dziewica powinna wiedzieć, że jej obowiązkiem jest postępowanie według wewnętrznego przekonania, nawet gdy nie będzie się to podobało jej przełożonym, i w sytuacji konfliktowej powinna uzyskać pomoc ze strony spowiednika.

2.3.1. Posłuszeństwo słowu Bożemu

Słowo Boże zawarte jest Piśmie Świętym i Tradycji⁷¹. Dziewica ma obowiązek znać słowo Boże, tzn. powinna zgłębiać Pismo Święte i czytać dokumenty kościelne, które odnoszą się do jej stanu życia. Wprowadzanie słowa Bożego w życie jest realizacją rady posłuszeństwa wobec Chrystusa. Z modlitwy powinno wynikać działanie i na modlitwie powinna być rozważana decyzja podejmowania konkretnych działań. Kierownik duchowy pomaga dziewczycy rozpoznać wolę Bożą i zastosować słowo Boże w życiu, stąd też posłuszeństwo kierownikowi duchowemu i spowiednikom jest również posłuszeństwem słowu Bożemu.

Dziewica musi pamiętać, że Pismo Święte jest zwyczajnym sposobem na poznanie Jezusa Chrystusa. Święty Hieronim wypowiedział znamienne zdanie, że niezajomość Pisma Świętego jest niezajomością Chrystusa. Kto nie zna Pisma, nie zna mocy Boga ani Jego miłości. Chrystus zaś jest mocą Bożą i mądrością Bożą⁷². Jeżeli dziewczica chce okazać posłuszeństwo swojemu Oblubieńcowi, nie może zrezygnować z poznania tekstów, przez które On mówi i które mówią o Nim. Znajomość Pisma Świętego, o jaką tu chodzi, zdobywa się przez praktykę *lectio divina*⁷³. Praktykę tę należy dostosować do swoich warunków życia. Poszczególne

71 Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998, nr 95; Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, nr 32.

72 Św. Hieronim, *Z Prologu do komentarza Księgi Izajasza proroka*, w: *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. 4. *Okres zwykły, tygodnie XVIII–XXXIV*, s. 1226. Przytacza te słowa Sobór Watykański II w konstytucji *Dei verbum*, 25, wzywając wiernych, a zwłaszcza tych, którzy głoszą słowo, aby przyłączyli się do Biblii.

73 Papież Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* poświęcił dużo uwagi tej metodzie jako najlepiej służącej spotkaniu z Chrystusem, żywym Słowem Bożym (VD 87). Na temat *lectio divina* zob. B. Secondin, *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 1: *Zasady, przykłady i metoda medytacji lec-*

etapy (*lectio, meditatio, contemplatio*) można rozłożyć na cały dzień, można też praktykować tylko *lectio* lub *meditatio*. Przy *lectio* należy podjąć wysiłek poprawnego zrozumienia tekstu biblijnego. Można do tego zastosować zasady katechetycznej interpretacji Pisma Świętego⁷⁴. *Meditatio* natomiast, według praktyki monastycznej, polega na długotrwałej recytacji danego tekstu i stopniowym zderzaniu go z życiem mnicha. W ten sposób dochodzi się nie tylko do zrozumienia danego fragmentu biblijnego, ale również do wyjaśnienia, co należy uczynić w danej sytuacji⁷⁵. Dziewica, stosując medytację biblijną, winna wchodzić w głębsze poznanie swojego Oblubieńca i słuchanie Jego głosu. Kierowanie się rytmem *lectio divina* w ciągu dnia rodzi określony styl życia⁷⁶, nastawiony na słuchanie słowa Bożego, bez czego nie można być mu posłusznym.

Gdy chodzi o nauczanie Kościoła, dziewica powinna być wprowadzona w swoje obowiązki określone w kodeksie prawa kanonicznego⁷⁷ oraz w *Obrzędach konsekracji dziewic*⁷⁸. Posłuszeństwo tym normom jest wyrazem posłuszeństwa wobec Chrystusa. Warto, by dziewica co jakiś czas powracała do czytania obrzędów konsekracji, zwłaszcza modlitwy konsekracyjnej. Wśród innych dokumentów kościelnych, które dotyczą dziewic konsekrowanych, z pewnością należy wyróżnić adhortację św. Jana Pawła II *Vita consecrata*⁷⁹.

---

lectio divina w grupie i dla osób indywidualnych, przekł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006; B. Secondin, *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 2: 27 przykładów, aby nauczyć się medytacji *Lectio divina*, przekł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006; „Uważajcie jak słuchacie” (Łk 8, 18). *Teoria i praktyka lectio divina*, red. H. Witczyk, S. Haręzga, Kielce 2003; M. Masini, *Wprowadzenie do lectio divina. Teologia, metoda, duchowość, praktyka*, tłum. B. Żurowska, Kraków 2001; J. Kochel, *W Szkole Słowa Bożego. Medytacje w rytmie lectio divina*, Opole 2001; J. Kudasiewicz, *Modlitwa Biblii. Wprowadzenie do lectio divina*, Kielce 2000; K. Wons, *Jak żyć słowem Bożym na co dzień*, Kraków 2000; W. Zatorski, *Usłyszeć słowo Boże. Praktyka lectio divina*, Kraków 1999; E. Bianchi, *Przemodlić Słowo. Wprowadzenie do lectio divina*, tłum. A. Tronina, Kraków-Tyniec 1998.

74 B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015, s. 279–314.

75 S. Hiżycki, *Czy mnich może złamać obietnicę daną przełożonemu? O pewnym prowokującym wątku w XVII „Rozmowie” Jana Kasjana*, <http://ps-po.pl/2017/06/29/czy-mnich-moze-zlamac-obietnicę-dana-przełożonemu-o-pewnym-prowokującym-watku-w-xvii-rozmowie-jana-kasjana/> (01.07.2017).

76 S. Hiżycki, *Czy mnich może złamać obietnicę daną przełożonemu? O pewnym prowokującym wątku w XVII „Rozmowie” Jana Kasjana*, dz. cyt. s. 302–304.

77 KPK, kan. 663–664.

78 *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 2.

79 Jan Paweł II, adhort. apost. *Vita consecrata*.

Szczególnym miejscem na słuchanie słowa Bożego jest liturgia. Gdy podczas liturgii czyta się Pismo Święte, sam Chrystus wtedy przemawia⁸⁰. Dlatego też cała liturgia słowa winna być traktowana jako czas szczególnego działania Bożego, do którego warto się wcześniej przygotować, choćby przez zapoznanie się z czytaniem bibliijnymi. Tekst wyznaczony przez Kościół do czytania w danym dniu jest słowem Bożym, przekazującym Jego wolę. Niekiedy można mieć wątpliwości, czy słowo głoszone przez prezbitera jest słowem Bożym⁸¹, czy można je nazwać homilią, czy kazanie nie odzwierciedla własnych poglądów kapłana⁸². Doświadczenie uczy, że Bóg przemawia do człowieka podczas liturgii w sposób zaskakujący, niezależnie od przygotowania kaznodziei. Należy poważnie podejść do tych impulsów i rozważyć je w sercu, okazując posłuszeństwo słowu Bożemu.

2.3.2. Posłuszeństwo przełożonym w Kościele

Biskup ma w Kościele misję uświęcania, nauczania i kierowania⁸³. Biskup diecezjalny kieruje Kościołem mocą swego autorytetu i świętej władzy⁸⁴. Władza ta, którą sprawuje osobiście w imieniu Chrystusa, jest własna, zwyczajna i bezpośrednia i dotyczy wszystkiego, co należy do dziedziny kultu oraz apostołstwa⁸⁵. Prezbitery,

80 Sobór Watykański II, konst. *Sacrosanctum Concilium*, nr 51.

81 Kapłani mają obowiązek głosić Ewangelię (*Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów* odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Jana Pawła II dostosowany do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie wzorcowe, Katowice, nr 495, 524). KPK, kan. 757 nazywa to własnym zadaniem prezbitarów, współpracowników biskupów. Głoszenie słowa Bożego może być związane z Pismem Świętym (homilia) albo Tradycją (kazanie). KPK, kan. 767 § 1 mówi wyraźnie o homilii, natomiast kan. 768 § 2 można odnieść do kazania. Na temat homilii warto już kleryków zapoznać z *Dyktorium homiletycznym*, dokumentem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (2015) oraz odnieść się do praktyki papieża Franciszka, który sam głosi codziennie homilie na Mszach świętych w Domu Marty w Watykanie, a w adhortacji apostołskiej o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie *Evangelii gaudium*, nr 135–159, mówi na temat homilii i w jaki sposób się do niej przygotowywać.

82 „Należy pamiętać o różnicy między homilią a kazaniem. Homilia to przepowiadanie, będące integralną częścią liturgii, natomiast kazanie jest przepowiadaniem poza liturgią, w czasie nabożeństw” – *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące homilii mszalne*, nr 7 (Wskazania zostały przyjęte podczas 377. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, które odbyło się w Lublinie w dniach 13–14 października 2017 roku na podstawie Uchwały nr 23/377/2017 z dnia 14 października 2017 r.), <http://episkopat.pl/> (21.11.2017).

83 Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium* [dalej: LG], nr 21.

84 LG, nr 27.

85 LG, nr 27.

pilni współpracownicy urzędu biskupa w poszczególnych lokalnych zgromadzeniach wiernych sprawiają, że w pewnym sensie biskup staje się w nich obecny, a oni przejmują jego obowiązki i zatroskanie o Lud Boży⁸⁶. Diakoni natomiast łaską sakramentalną służą Ludowi Bożemu w posłudze liturgii, słowa i miłości⁸⁷, ale nie są dla Ludu Bożego reprezentantami biskupa, dlatego też nie mają związanej z tym władzy. Kodeks prawa kanonicznego mówi, że to, co święci pasterze jako reprezentanci Chrystusa wyjaśniają jako nauczyciele wiary albo postanawiają jako kierujący Kościołem, wierni obowiązani są wypełniać z chrześcijańskim posłuszeństwem⁸⁸.

Władza w Kościele diecezjalnym związana jest z sakramentem święceń i powierzonym urzędem. Ponieważ dziewica konsekrowana jest włączona w stan dziewic w konkretnym Kościele diecezjalnym, jej przełożonym jest biskup diecezji oraz proboszcz lub przełożony w pracy, gdy jest zatrudniona w instytucji kościelnej.

Szafarzem obrzędu konsekracji dziewicy jest biskup diecezjalny⁸⁹. Inny biskup może przewodniczyć obrzędowi za zgodą biskupa diecezjalnego⁹⁰. W obrzędzie konsekracji dziewic podczas składania ślubu czystości ma miejsce gest włożenia złożonych rąk w dłoń biskupa⁹¹. Gest ten tłumaczony jest jako wyrażenie eklesjalności ofiary. Dziewica nie składa ślubu czystości bezpośrednio Bogu, ale na ręce biskupa⁹². Podczas sakramentu święceń występuje podobny gest. Kandydaci do święceń diakonatu i prezbiteratu, przyrzekając biskupowi posłuszeństwo, składają swoje ręce w ręce biskupa. W przypadku kobiet gest włożenia rąk w czyjeś ręce oznacza raczej oddanie się w opiekę tej osobie. Nie chodzi tutaj o opiekę pod względem materialnym, co było zasygnalizowane przy omawianiu rady ubóstwa.

Posłuszeństwo wobec biskupa diecezji będzie u dziewicy wynikało z jej związku z Chrystusem, a nie na mocy ślubu posłuszeństwa, którego nie ma. Po biskupie przełożonym dziewicy jest prezbiter – proboszcz parafii – lub przełożony w pracy. Prezbiter nie musi wiedzieć, że jest przez dziewicę traktowany jako jej przełożony w odniesieniu do rady posłuszeństwa. Najczęściej dziewica podlega władzy proboszcza, z którym jest związana jako parafianka albo katechetka zatrudniona w szkole, leżącej na terenie parafii. Dziewica powinna mieć wyraźnie ustalone, kto

---

86 LG, nr 28.

87 LG, nr 29.

88 KPK, kan. 212 § 1.

89 *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 6.

90 *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 6.

91 *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 22.

92 K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 198.

jest jej przełożonym w Kościele – nie należy to do jej dobrowolnego wyboru. Jeżeli dziewica otrzymała misję kanoniczną do nauczania religii w szkole, jej pierwszym przełożonym jest proboszcz miejsca, gdzie znajduje się szkoła, a na drugim miejscu proboszcz jej parafii zamieszkania, z którym może mieć cieplejsze relacje. Jeżeli pracuje w kilku instytucjach kościelnych, jej pierwszym przełożonym jest prezbiter, u którego pracuje na pełny etat. Jeżeli dziewica ma wątpliwości, kto jest jej przełożonym w Kościele albo wobec kogo ma większe zobowiązania, powinna to wyjaśnić. Jeżeli pracuje w instytucji kościelnej, która jest kierowana przez osobę świecką, wówczas podlega tej osobie na zasadzie zależności służbowej, ale nie w znaczeniu zależności kościelnej. Podobnie też katechiści, liderzy wspólnot, stowarzyszeń czy bractw nie są przełożonymi w Kościele. Jeżeli dziewica ma z nimi jakieś trudności czy konflikty, powinna je rozwiązywać z pomocą psychologa, a nie kierownika duchowego, bo nie jest wobec niego zobowiązana do posłuszeństwa. Wiadomo, że to, co wynika z obopólnych ustaleń, umowy i regulaminu, winno być przestrzegane. Jeżeli nie jest, mamy do czynienia z niesłownością, a nie z nieposłuszeństwem.

Dziewica powinna mieć ustaloną granicę w odniesieniu do rady posłuszeństwa. Jeśli przełożony (proboszcz lub przełożony w pracy) wymaga lub oczekuje czegoś, do czego dziewica nie jest przekonana, ma prawo odwołać się do swojego kierownika duchowego lub spowiednika. Nie powinna być dyspozycyjna wobec każdego. Musi wiedzieć, wobec kogo ma zachować posłuszeństwo i z czym zdaniem się liczyć.

Zdarza się, że przełożony i spowiednik dziewicy to jedna osoba. Tak bywa najczęściej, gdy dziewica spowiada się u swojego proboszcza i jest on zarazem jej przełożonym i kierownikiem duchowym. Gdy chodzi o przełożonych w pracy, księża zwykle nie chcą spowiadać swoich pracowników; dziewica może spotkać się z odmową uargumentowaną tym, że obu stronom będzie się lepiej pracować. W formacji seminarystycznej wyraźnie oddziela się przełożonych od ojców duchownych i księża też tak najczęściej oddzielają swoją posługę wobec innych. Dla dziewicy zazwyczaj nie ma potrzeby takiego podziału. Opiekun dziewic w diecezji, który reprezentuje wobec nich biskupa, łączy rolę opiekuna duchowego (często jest spowiednikiem dziewic) z rolą przełożonego (delegat biskupa). Sam biskup diecezji pełni tę podwójną rolę. Jest on jednocześnie przełożonym w Kościele i ojcem diecezji. Dla dziewicy jest znakiem Chrystusa-Oblubieńca, a Chrystus jest dla niej prawdziwym przełożonym, któremu jest oddana i posłuszna⁹³. Dlatego też

---

93 Stwierdzenie, że biskup zajmuje w Kościele miejsce Chrystusa, występuje już w nauczaniu ojców Kościoła, czego przykładem są listy św. Ignacego Antiocheńskiego – M. Starowieyski, *Sobory Kościoła*

gdy biskup na coś się nie zgadza, czegoś sobie nie życzy lub o coś prosi, dziewica, nawet gdy nie jest do tego wewnątrznie przekonana, powinna być mu posłuszna bez radzenia się kierownika duchowego, ze względu na miłość do Chrystusa, do którego może się odwoływać, by coś w danej sytuacji zmienił⁹⁴. Jeżeli oczekiwania czy polecenia biskupa stoją w konflikcie z innymi obowiązkami dziewicy, winna ona powiadomić go o tym bezpośrednio i prosić o ustosunkowanie się do tej kwestii. W sytuacji kiedy w diecezji wyznaczony jest prezbiter, który reprezentuje biskupa wobec osób konsekrowanych, dziewica, która ma wątpliwości wobec jego decyzji i nie zgadza się z nim, jak najbardziej może w tej sprawie radzić się spowiednika.

Delegat biskupa nie tylko jest odpowiedzialny za formację kandydatek i dziewic, ale również powinien być opiekunem dziewic w odniesieniu do ich zaangażowania w Kościele. Ponieważ stan dziewic ma charakter diecezjalny, dobrze byłoby, gdyby opiekun był księdzem diecezjalnym. Winien on w imieniu biskupa regularnie spotykać się z każdą z dziewic w celu weryfikacji jej sposobu życia i ewentualnej posługi na poziomie diecezji. Nie można tego obowiązku zlecać samemu biskupowi, ponieważ ma on ważniejsze zadania i nawet w odniesieniu do swoich księży nie ma możliwości, by z każdym z nich spotykać się regularnie i osobiście w celu weryfikacji ich sposobu życia i posługi. Delegat biskupa powinien być upoważniony do występowania w jego imieniu wobec przełożonych dziewic, gdy sytuacja wymaga czyjejś interwencji, oraz powinien utrzymywać kontakty z przełożonymi dziewic, by uświadamiać im wzajemne zależności między dziewicami a przełożonymi oraz pomagać dziewicom w ich konkretnych zaangażowaniach. Natomiast do dziewicy należy obowiązek utrzymywania kontaktu ze swoim biskupem. Jej przełożony winien jej ten kontakt ułatwić, gdy biskup jest obecny w parafii lub instytucji, w której pracuje.

Posłuszeństwo przełożonym w Kościele związane jest zatem z urzędem, ale i z konkretnymi osobami. Dziewica powinna wiedzieć, kto personalnie jest jej

---

niepodzielonego. Część I – Dzieje, Tarnów 1994, s. 9. Święty Ignacy Antiocheński w Liście do Efezjan pisze: „...na biskupa musimy patrzeć jak na samego Pana” – P.-P. Verbraken, M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła. Panorama patrystyczna*, teksty francuskie przeł. M. Starowieyski, S. Kawecki, Warszawa 1991, s. 29. Podobnie współczesna eklezjologia wskazuje, że biskup jest reprezentantem Chrystusa wobec wspólnoty, mówi i działa w Jego imieniu i przed Nim za wspólnotę odpowiada – P. Neuner, P. M. Zulehner, *Zrozumieć Kościół. Eklezjologia praktyczna*, przeł. A. Kalbarczyk, Poznań 2016, s. 139.

94 „Skoro bowiem jesteście poddani biskupowi jak Jezusowi Chrystusowi, to już nie postępujecie według czysto ludzkich zamysłów, ale życie według woli Jezusa Chrystusa” – z listu św. Ignacego Antiocheńskiego do Trallian, w: *Monastyczna Liturgia godzin*, t. 4, *Zakony Benedyktyńskie w Polsce*, bmr., s. 308.

przełożonym, a formacja powinna uwrażliwiać na dyspozycyjność wobec nich. Dyspozycyjność wiąże się też z kompetencjami. Wśród obowiązków dziewic wymienia się apostołstwo i dzieła miłosierdzia⁹⁵. Dziewica już w ramach formacji powinna rozeznąć, co jest jej osobistym charyzmatem. W przypadku gdy przełożony dziewicy nie jest zainteresowany tym, by wykorzystać jej charyzmat, albo też stosunki między dziewicą a przełożonym są trudne, dziewica w porozumieniu z kierownikiem duchowym może szukać nowego miejsca na swoje zaangażowanie w Kościele.

Biskupi w Kościele partykularnym wypełniają posługę nauczania, uświęcania i kierowania⁹⁶. Spośród tych posług główne miejsce zajmuje posługa nauczania, czyli głoszenie Ewangelii⁹⁷, określana też jako misja prorocka⁹⁸. Przez wypełnianie urzędu nauczania biskup jest dla wiernych prawdziwym nauczycielem, czyli tym, który mocą autorytetu danego mu przez Chrystusa przepowiada powierzone mu sobie ludowi prawdy do wierzenia i do zastosowania w życiu⁹⁹. Konstytucja dogmatyczna o Kościele Soboru Watykańskiego II wskazuje, że ludzie świeccy mogą być powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołatem hierarchii¹⁰⁰, a kodeks prawa kanonicznego jako jedyny dokument kościelny w odniesieniu do posługi słowa wyraźnie mówi o tym, że wierni świeccy mogą być powoływani na współpracowników biskupa i prezbiterów¹⁰¹. Zwykle współpracownikami biskupa są nazywani prezbiterzy¹⁰². Dziewica, jeżeli jest do tego odpowiednio przygotowana, może się włączyć właśnie w tę posługę.

Z kolei w z związku z urzędem proboszcza dziewica może włączyć się w dzieła parafialne, za które odpowiedzialny jest proboszcz. Wydaje się, że dziewica, której

95 Wprowadzenie ogólne, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 2.

96 LG, nr 25–27; Sobór Watykański II, dekret *Christus Dominus* [dalej: ChD], nr 11.

97 LG, nr 23–25; Jan Paweł II, adhort. *Pastores gregis* [dalej: PG], nr 26. Urząd stoi na straży wierności orędziu, dlatego zadaniem urzędu jest zachowywanie nauki apostołów i troska o to, aby nie została ona przesłonięta jakimiś obcymi treściami. Głoszenie słowa Bożego jawi się jako pierwszy obowiązek osoby piastującej urząd w Kościele – P. Neuner, P. M. Zulehner, *Zrozumieć Kościół*, dz. cyt., s. 140.

98 LG, nr 28, Sobór Watykański II, Dekret *Presbyterorum ordinis* [dalej: PO], nr 4, Jan Paweł II, adhort. *Pastores dabo vobis* [dalej: PDV], nr 26.

99 Z. Kiernikowski, *Biskup*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, dz. cyt., s. 110.

100 LG, nr 33; P. Neuner, P. M. Zulehner, *Zrozumieć Kościół*, dz. cyt., s. 158.

101 KPK, kan. 759.

102 LG, nr 28; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Poznań 2003, 47.

przełożonym w Kościele jest jej proboszcz w miejscu zamieszkania, powinna być włączona w skład duszpasterskiej rady parafialnej¹⁰³, wśród osób świeckich, które w tej radzie powoływane są z urzędu, tak jak pracownicy parafii: reprezentant katechetów, organista i kościelny¹⁰⁴.

Do odpowiedzialnego za formację należy ukazanie perspektyw zaangażowania się świeckich w Kościele, ponieważ świeccy, którzy na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, mają obowiązek zdobyć odpowiednią formację, która jest potrzebna do właściwego wykonywania swego zadania, by mogli ją spełniać świadomie, umiejętnie i pilnie¹⁰⁵. Dlatego też winien on dopilnować, by dziewice miały możliwość zapoznania się z treściami z zakresu prawa kanonicznego o obowiązkach proboszcza¹⁰⁶ i innych przełożonych w Kościele, aby następnie mogły rozważyć, w jaki sposób mogą się zaangażować, by stanowić dla nich pomoc. Swoich przełożonych dziewice mogą wspierać przez modlitwę, omadlając ich posługę, o której wiedzę będą czerpały z dokumentów kościelnych¹⁰⁷, oraz przez czynną posługę słowa czy dzieła miłosierdzia.

3. Wolność i dobrowolność w stosowaniu rad ewangelicznych

Kategoria rady wychodzi poza to, co należy do obowiązku. Zachowanie ślubu czystości, czyli zachowanie celibatu i niezawieranie związku małżeńskiego, jest obowiązkiem dziewicy. Natomiast zachowywanie rad ewangelicznych ubóstwa i posłuszeństwa nie wynika z obowiązku. Dziewica powinna cieszyć się w tym zakresie dużą wolnością i wszelkie zobowiązania podejmować dobrowolnie, odpowiadając Chrystusowi na wezwanie: „Jeśli chcesz...”¹⁰⁸. Wychodząc z tego założenia, mimo iż praca powinna być wynagradzana, dziewica dobrowolnie może zrzec się zapłaty,

---

¹⁰³ Na temat osób powoływanych do rad parafialnych zob. Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej, w: *Aneks do „Okólnika Kurii Metropolitalnej w Częstochowie”* nr 6, lipiec–sierpień 2017.

¹⁰⁴ Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej, dz. cyt., nr 3.2.4.

¹⁰⁵ KPK, kan. 231 § 1.

¹⁰⁶ KPK, kan. 529–530; 776–777.

¹⁰⁷ Zwłaszcza adhortacji Jana Pawła II o biskupie słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata *Pastores gregis* czy o formacji kapłanów we współczesnym świecie *Pastores dabo vobis* oraz dekretów Soboru Watykańskiego II o pasterskich zadaniach w Kościele *Christus Dominus* i o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*.

¹⁰⁸ Mk 10, 17–22; Mt 16–22; Łk 18, 18–23.

biorąc przykład ze św. Pawła, który głosił Ewangelię we wspólnocie korynckiej za darmo¹⁰⁹, aby nie obciążać finansowo Kościoła. Podobnie też w odniesieniu do posłuszeństwa dziewica nie może być „ślepo posłuszna”, bo tego Chrystus od niej nie oczekuje. Winna roztropnie rozeznawać swoje zaangażowanie i zobowiązania.

Pewne sprawy, które dotyczą dziewic w danej diecezji, mogą być uregulowane w statucie¹¹⁰. Należałoby się zastanowić, kiedy taki statut byłby potrzebny i jakie treści miałyby zawierać. Na pewno nie chodzi o powtarzanie tego, co jest już w innych dokumentach odnoszących się do stanu dziewic. W statucie winny się znaleźć regulacje kwestii wątpliwych i wymagających interpretacji.

W Statucie dla diecezji pelplińskiej¹¹¹ przy warunkach dopuszczenia do konsekracji dziewic podano wiek dziewic w granicach 25–50 lat. We wprowadzeniu ogólnym do *Obrzędów konsekracji dziewic* nie ma określonego dokładnie wieku, mowa jest jedynie o tym, że kandydatka według ogólnej opinii przez swój wiek, roztropność i obyczaje ma dać rękojmię, że wytrwa w życiu czystym i poświęconym służbie Kościołowi i bliźnim¹¹². W przypadku sakramentu święceń od mężczyzny wymagane jest ukończenie dwudziestego trzeciego roku życia¹¹³; nie ma podanej górnej granicy wieku. Może się zdarzyć sytuacja, że była siostra zakonna, która przez wiele lat pracowała w danej diecezji i jest z nią związana, po decyzji o opuszczeniu zgromadzenia i uregulowaniu wszystkich spraw ze Stolicą Apostolską będzie chciała zostać włączona w stan dziewic i poprosi o dopuszczenie do konsekracji. Ustalenie górnej granicy wieku dla konsekracji dziewic mogłoby skłonić siostrę zakonną, która przeżywa kryzys powołaniowy, do podejmowania pochopnych decyzji. Może się też zdarzyć tak, że jakaś osoba w diecezji późno usłyszy o takiej formie życia konsekrowanego albo późno zdecyduje się prosić o włączenie w stan dziewic, chcąc uregulować swój status społeczny. Może zdarzyć się w diecezji sytuacja, że jakaś osoba przez lata żyje tak, jakby była dziewicą konsekrowaną. Sama chęć uregulowania statusu społecznego nie może decydować o dopuszczeniu do konsekracji, ale jej istnienie należy brać pod uwagę przy rozeznawaniu powołania.

---

¹⁰⁹ 2 Kor 11, 7.

¹¹⁰ Taką możliwość sugeruje Podkomisja Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (06.07.2017).

¹¹¹ *Ordo Virginum Consecratarum. Statut dla diecezji pelplińskiej*, <http://www.konsekrowane.org/dokumenty/3.2.4-ov-statut-aneks.pdf> (06.07.2017).

¹¹² *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., nr 5.

¹¹³ KPK, kan. 1031 § 1.

Druga sprawa dotyczy wymaganych dokumentów przy zgłoszeniu się kandydatki na pierwszą rozmowę z biskupem w celu uzyskania zgody na przystąpienie do formacji. W kodeksie prawa kanonicznego, na który powołuje się Statut diecezji pelplińskiej, przed przyjęciem do nowicjatu wymagane jest jedynie świadectwo chrztu, bierzmowania oraz zaświadczenie o stanie wolnym¹¹⁴. W przypadku kandydatki do stanu dziewicy wymagane byłoby zaświadczenie o tym, że kandydatka nie zawierała nigdy małżeństwa. W prawie kanonicznym nie ma mowy o opinii kierownika duchowego i księdza proboszcza, o czym wspomina statut. Opinię o kandydatce powinien zebrać we własnym zakresie odpowiedzialny za formację, najlepiej przez osobistą rozmowę z danym księdzem. Może on zapytać samej kandydatki, do kogo ma się zwrócić o opinię. Doświadczenie przy zbieraniu opinii dla kandydatów na katechetów uczy, że niejednokrotnie proboszczowie nie znają swoich parafian (więcej mógłby powiedzieć zaprzyjaźniony z nimi ksiądz) albo z założenia nie przedstawiają negatywnych opinii na piśmie. W trakcie formacji można ustalić zasady wydawania opinii przez przełożonych danych kandydatek.

Trzecia sprawa dotyczy opieki duchowej nad dziewczynami w diecezji. W Statucie diecezji pelplińskiej napisano, że do obowiązków biskupa należy ustanowienie przynajmniej dwóch kierowników duchowych dla wszystkich dziewczyn¹¹⁵. Wydaje się, że wystarczy jeden opiekun dziewczyn, bo przecież jego funkcja niekoniecznie musi wiązać się z kierownictwem duchowym. Dziewice mają prawo do swobodnego wyboru kierownictwa duchowego i jako kierowników duchowych mogą wybierać różnych kapłanów, nie tylko spośród księży do tego wyznaczonych.

Lektura powyższego statutu skłania do zadawania pytań o to, na ile mogą się różnić rozwiązania szczegółowych spraw w różnych diecezjach. Niedobrze byłoby na przykład, gdyby w różnych diecezjach określony był inny przedział wiekowy dla dziewczyn. Sprawa dokumentów przy rozpoczęciu formacji jest sprawą indywidualną, w tym przypadku mogą występować różnice. Już sam kodeks prawa kanonicznego mówi o tym, że własne prawo może domagać się jeszcze innych świadectw, stwierdzających wymaganą zdarność i wolność od przeszkód¹¹⁶. Również przebieg formacji w danej diecezji może być określony przez statut.

---

¹¹⁴ KPK 645 § 1.

¹¹⁵ *Ordo Virginum Consecratarum. Statut dla diecezji pelplińskiej*, <http://www.konsekrowane.org/dokumenty/3.2.4-ov-statut-aneks.pdf> (06.07.2017).

¹¹⁶ KPK, kan. 645 § 3.

Pytanie o to, czy warto regulować w statucie zagadnienia związane ze stosowaniem rad ewangelicznych, pozostaje otwarte. Wydaje się, że raczej nie, bo ustalenia dotyczące rady posłuszeństwa wynikają z ogólnie znanej hierarchicznej struktury Kościoła, której konsekwencje obowiązują wszystkich a wnioski dotyczące rady ubóstwa wynikają z piątego przykazania kościelnego i prawa kanonicznego obowiązujących wszystkich wiernych.

SUMMARY

Evangelical counsels in the life of a consecrated virgin

The present paper deals with consecrated virgins being an individual form of consecrated life. At the very beginning, the problem of definition of consecrated persons and of the profession of evangelical counsels as their characteristic feature is discussed. Then the attention is focused on the specificity of consecrated virgins who take only one vow – the vow of chastity. Some remarks considering this vow were given, then the other evangelic counsels: poverty and obedience, being realised in the reality of diocesan Church. The poverty was related to the Church property and to the fifth precept of the Church, while the obedience, which refers to Christ, was associated with the hierarchical structure of the Church and the Commandment of Love, and was considered as the obedience to the word of God and to the hierarchy of the Church. The last part discusses the problem of freedom and voluntariness in practicing the evangelical counsels.

Keywords: consecrated virgins, the vow of chastity, counsel of poverty, counsel of obedience

Rady ewangeliczne w życiu dziewicy konsekrowanej

W artykule poruszono zagadnienie dziewic konsekrowanych jako indywidualnej formy życia konsekrowanego. Na samym początku poruszono kwestię określenia osób konsekrowanych i profesji rad ewangelicznych jako cechy ich charakteryzującej. Następnie uwaga została skoncentrowana na specyfice dziewic konsekrowanych, które składają tylko jeden ślub – ślub czystości. Najpierw zostały podane pewne uwagi dotyczące tego ślubu. W dalszej kolejności była mowa o dwóch radach ewangelicznych: ubóstwie i posłuszeństwie realizowanych w konkretach Kościoła diecezjalnego. Ubóstwo zostało powiązane z dobrami Kościoła i piątym przykazaniem kościelnym, natomiast posłuszeństwo, które odnosi się do Chrystusa, zostało powiązane z hierarchicznym ustrojem Kościoła oraz przykazaniem

miłości i było rozpatrywane jako posłuszeństwo słowu Bożemu i przełożonym w Kościele. Na samym końcu zostało poruszone zagadnienie wolności i dobrowolności w stosowaniu rad ewangelicznych.

Słowa kluczowe: dziewice konsekrowane; ślub czystości; rada ubóstwa; rada posłuszeństwa

---

BIBLIOGRAFIA

---

1. „Uważajcie jak słuchacie” (Łk 8, 18). *Teoria i praktyka lectio divina*, red. H. Witczyk, S. Haręzga, Kielce 2003.
2. *36 i 6 sposobów na to, jak uniknąć życiowej gorączki, czyli Katechizm według Szymona Hołowni*, Warszawa 2016.
3. Bakalarz J., *Miejsca i czasy święte*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 3, Lublin 1986, s. 375–429.
4. Benedykt XVI, Adhortacja o słowie Bożym w misji i życiu Kościoła *Verbum Domini*.
5. Bianchi E., *Przemodlić Słowo. Wprowadzenie do lectio divina*, tłum. A. Tronina, Kraków-Tyniec 1998.
6. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów*, odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Jana Pawła II dostosowany do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie wzorcowe, Katowice.
7. Chmielewski M., *Pokuta*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 649–652.
8. Chrapkowski A., Krzywda J., Wroceński J., Zubert B. W., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 11/2, *Księga 11: Lud Boży. Część III: Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*, red. nauk. J. Krukowski, Poznań 2006.
9. Daniélou J., Marrou H. I., *Historia Kościoła*, t. 1: *Od początków do roku 600*, przeł. M. Tarnowska, Warszawa 1984.
10. Daniluk M., *Encyklopedia instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego. Pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma*, Lublin 2000.
11. Desprez V., *Początki monastycyzmu. Tom 1. Dzieje monastycyzmu chrześcijańskiego do Soboru Efeskiego (431)*, przekł. J. Dembska, Kraków 1999.

12. Dębowska K., *Życie konsekrowane, jego istota i aktualna sytuacja w Polsce*, w: B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Warszawa 2002, s. 13–19.
13. Evdokimov P., *Wieki życia duchowego. Od Ojców pustyni do naszych czasów*, przeł. M. Tarnowska, Kraków 1996.
14. Franciszek, Adhortacji apostołskie *Evangelii gaudium*.
15. Franciszek, List apostołskie *Świadkowie radości*, https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_letters/documents/papa-francesco_lettera-ap_20141121_lettera-consacra.html (2015.05.19).
16. Hiżycki S., *Czy mnich może złamać obietnicę daną przełożonemu? O pewnym prowokującym wątku w XVII „Rozmowie” Jana Kasjana*, <http://ps-po.pl/2017/06/29/czy-mnich-moze-zlamac-obietnice-dana-przeazonemu-o-pewnym-prowokujacym-watku-w-xvii-rozmowie-jana-kasjana/> (2017.07.01).
17. <http://synonim.net/synonim/niedbalstwo> (2017.04.03).
18. <http://www.deon.pl/religia/wiara-i-spoleczenstwo/art,50,konsekrowany-nie-koniecznie-znaczy-zakonny.html> (2015.03.21).
19. Jan Paweł II, Adhortacja apostołskie *Vita consecrata*.
20. Jan Paweł II, Adhortacja apostołskie *Pastores gregis*.
21. Jan Paweł II, Adhortacja apostołskie *Pastores dabo vobis*.
22. Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992.
23. Kasprzak D., *Koncepcja dobrowolnego ubóstwa w pismach monastycznych św. Augustyna*, „Vox Patrum” 33 (2013), t. 60, s. 165–182.
24. Kasprzak D., *Kwestia bogactwa i ubóstwa w Kościele imperialnym na Zachodzie w IV i V wieku*, „Vox Patrum” 31 (2011), t. 56, s. 495–515.
25. Kiernikowski Z., *Biskup*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, Lublin 2006, s. 108–111.
26. Kochel J., *W Szkole Słowa Bożego. Medytacje w rytmie lectio divina*, Opole 2001.
27. Kodeks prawa kanonicznego, Poznań 1983.
28. Konecki K., *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Studium liturgiczno-teologiczne*, Włocławek 1997.
29. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
30. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Poznań 2003.
31. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998.

32. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium homiletyczne*, Poznań 2015.
33. Kościuk S., *Współczesne znaki czasu a nowe formy realizacji życia konsekrowanego w Polsce. Formy zakonne, stowarzyszeniowe, indywidualne*, Sandomierz 2006.
34. Krukowski J., *Komentarz do kan. 222*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 11/1, *Księga II. Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 40–41.
35. Kudasiewicz J., *Modlitwa Biblią. Wprowadzenie do lectio divina*, Kielce 2000.
36. Leidi L., *Tożsamość indywidualnych form życia konsekrowanego w Kościele*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/sympozjum2015_konf-1.pdf (08.12.2015).
37. Masini M., *Wprowadzenie do lectio divina. Teologia, metoda, duchowość, praktyka*, tłum. B. Żurowska, Kraków 2001.
38. *Monastyczna liturgia godzin*, t. 4, *Zakony Benedyktynskie w Polsce*, bmr.
39. Neuner P., Zulehner P. M., *Zrozumieć Kościół. Eklezjologia praktyczna*, przeł. A. Kalbarczyk, Poznań 2016.
40. O'Collins G., Farrugia E. G., *Zwięzły słownik teologiczny*, przeł. J. Ożóg, Kraków 1993.
41. *Ordo Virginum Consecratarum. Statut dla diecezji pelplińskiej*, w: <http://www.konsekrowane.org/dokumenty/3.2.4-ov-statut-aneks.pdf> (2017.07.06).
42. Paszkowska T., *Konsekracja*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 428–432.
43. Pawluk T., *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Tom II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcenie*, Olsztyn 1986.
44. Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (2017.07.01).
45. Pontyfikat Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2001.
46. Przygoda W., *Apostolstwo osób konsekrowanych*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, Lublin 2006, s. 67–70.
47. Rincón-Pérez T., *Komentarz do kan. 573*, w: Uniwersytet Nawarry w Pampelunie, Wydział Prawa Kanonicznego, *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. nauk. wyd. pol. P. Majer, Kraków 2011, s. 482.
48. Sczaniecki P., *Święty Benedykt*, Kraków-Tyniec 2000.

49. Secondin B., *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 1: *Zasady, przykłady i metoda medytacji lectio divina w grupie i dla osób indywidualnych*, przekł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006.
50. Secondin B., *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 2: *27 przykładów, aby nauczyć się medytacji Lectio divina*, przekł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006.
51. Sobór Watykański II, Dekret *Christus Dominus*.
52. Sobór Watykański II, Dekret *Presbyterorum ordinis*.
53. Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*.
54. Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum Concilium*.
55. Sobór Watykański II, Konstytucja *Dei verbum*.
56. Starowieyski M., *Sobory Kościoła niepodzielnego. Część I – Dzieje*, Tarnów 1994.
57. Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej, w: *Aneks do „Okólnika Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” nr 6, lipiec–sierpień 2017*, s. 29–32.
58. Stypułkowska B., *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015.
59. Stypułkowska B., *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” XLIII (2015), s. 117–145.
60. Stypułkowska B., *Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, „Analecta Cracoviensia” 48 (2016), s. 195–222.
61. Stypułkowska B., *Pustelnicy jako indywidualna forma życia konsekrowanego*, „Analecta Cracoviensia” (w druku).
62. Szczepaniec S., *Od konsekracji chrzcielnej do stanu życia konsekrowanego*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/konferencja_konsekracja_2015.pdf (2015.04.03).
63. Święty Hieronim, *Z Prologu do komentarza Księgi Izajasza proroka*, w: *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. 4. *Okres zwykły, tygodnie XVIII–XXXIV*, s. 1226–1227.
64. Święty Benedykt z Nursji, *Reguła*, Święty Grzegorz Wielki, *Dialogi. Księga druga*, tłum. A. Świderkówna, Kraków-Tyniec 1994.
65. Verbraken P. P., Starowieyski M., *Ojcowie Kościoła. Panorama patrystyczna*, teksty francuskie przeł. M. Starowieyski, S. Kawecki, Warszawa 1991.
66. Wons K., *Jak żyć słowem Bożym na co dzień*, Kraków 2000.
67. *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące homilii mszalne*, (na podstawie Uchwały nr 23/377/2017 z dnia 14 października 2017 r.), <http://episkopat.pl/> (21.11.2017).

68. Załącznik do Uchwały 15/364/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2014 r. w sprawie zatwierdzenia IV przykazania kościelnego i promulgacji jednolitego tekstu przykazań kościelnych po ich nowelizacji wraz z wykładnią, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/listy-pasterskie-episkopatu/87-nowe-brzmienie-pieciu-przykazan-kościelnych> (28.08.2017).

69. Zatorski W., *Usłyszeć słowo Boże. Praktyka lectio divina*, Kraków 1999.

70. Zubert B. W., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Księga II: Lud Boży. Część III: Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Lublin 1990.